

Ubóstwo i wykluczenie społeczne: od koncepcji do pomiaru.

Tomasz Panek

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Poznań, 11-12 czerwca 2015

UBÓSTWO – DYLEMATY DEFINICYJNE

- **Praktyczne znaczenie definicji ubóstwa**
 - ✓ **Pierwszym i zarazem kluczowym krokiem na drodze pomiaru zasięgu i głębokości ubóstwa jest zdefiniowanie kategorii ubóstwa**
 - ✓ **Wybór konkretnej definicji ubóstwa ma podstawowe znaczenie dla uzyskiwanych wyników tego pomiaru**
 - ✓ **Sposób zdefiniowania ubóstwa i metody jego pomiaru wpływają na sposób tworzenia programów, formułowanych przez politykę społeczną, nakierowanych na ograniczenie ubóstwa**
- **Zmienność w czasie i zróżnicowanie terytorialne kategorii ubóstwa**
 - ✓ **Rozszerzanie zakresu potrzeb podstawowych obejmowanych kategorią ubóstwa**
 - ✓ **Przechodzenie od koncepcji rozumienia ubóstwa jedynie jako braku środków (zasobów ekonomicznych) do zaspokojenia potrzeb podstawowych (*basic needs approach*) w kierunku braku możliwości i ograniczenia wyborów, wynikających zarówno z uwarunkowań społecznych jak i osobistych, niezbędnych do prowadzenia wartościowego życia (*capabilities approach*)**
 - ✓ **Przechodzenie od traktowania ubóstwa wyłącznie w kategoriach monetarnych do włączania do analiz pozamonetarnych wymiarów ubóstwa**

DEFINICJE UBÓSTWA

- **Definicja EU Council of Ministers: ubogimi są osoby, których zasoby (materialne, kulturowe i społeczne) są ograniczone w taki sposób, że uniemożliwiają im prowadzenie życia na minimalnym poziomie, akceptowalnym w ich kraju zamieszkania**
- **Ekonomiczna definicja ubóstwa:**
ubóstwem określamy sytuację, w której gospodarstwo domowe nie dysponuje wystarczającymi środkami finansowymi (zarówno środkami pieniężnymi w postaci dochodów bieżących i dochodów z poprzednich okresów jak i w formie nagromadzonych zasobów materialnych) pozwalającymi na zaspokojenie jego podstawowych potrzeb
- ✓ **Ubóstwem nie jest sytuacja związana z pozbawieniem możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb przez gospodarstwo domowe wynikająca z innych przyczyn niż finansowe jak na przykład z niepełnosprawności członków gospodarstwa domowego czy też niskiego poziomu ich wykształcenia**

SPOSÓB POJMOWANIA UBÓSTWA

SPOSÓB OKREŚLANIA POZIOMU ZASPOKOJENIA POTRZEB

UZNANEGO ZA POŻĄDANY

■ Ujęcie absolutne (C. Booth, B. S. Rowtree)

- ✓ Opiera się na pojęciu stanu zaspokojenia potrzeb, zdefiniowanych w konkretnych kategoriach ilościowych i wartościowych
- ✓ Ludzie (rodziny, gospodarstwo domowe) określani są jako ubodzy kiedy ich potrzeby nie są, ze względów finansowych, zaspokojone w sposób wystarczający
- ✓ Poziom zaspokojenia potrzeb nie jest odnoszony do poziomu zaspokojenia potrzeb innych członków społeczeństwa
- ✓ Problem ubóstwa zostaje rozwiązany, gdy wszystkim członkom społeczeństwa zostaje zapewnione zaspokojenie ich podstawowych potrzeb

■ Ujęcie względne (relatywne) (S. A. Stouffer)

- ✓ Opiera się na odniesieniu poziomu zaspokojenia potrzeb jednostek (osób, rodzin, gospodarstw domowych) do poziomu ich zaspokojenia przez innych członków społeczeństwa
- ✓ Ubóstwo jest utożsamiane z nadmiernymi rozpiętościami w poziomie zaspokojenia potrzeb w społeczeństwie
- ✓ Ubóstwo nie może zostać w praktyce całkowicie wyeliminowane lecz tylko zmniejszone, poprzez zmniejszenie nierównomierności w poziomie zaspokojenia potrzeb

■ Wady ujęcia absolutnego

- ✓ Podejście absolutne stwarza problemy zarówno natury pojęciowej jak i metodycznej związane z ustaleniem zestawu potrzeb objętych kategorią ubóstwa, określeniem minimalnego poziomu ich zaspokojenia oraz wyceną ilościową
- ✓ Definicja ubóstwa zawsze zależy od specyfiki badanej społeczności związanej z klimatem oraz strukturą społeczną i kulturalną oraz zmienia się w czasie nawet dla tej samej społeczności wraz z jej rozwojem

■ Wady podejścia relatywnego

- ✓ Nie pozwala na ustalenie stałego punktu odniesienia dla porównań zmian ubóstwa w czasie i w przestrzeni, a tym samym utrudnia ocenę efektywności polityk nakierowanych na walkę z ubóstwem
- ✓ Uzyskanie w ujęciu relatywnym oceny wskazującej, że nastąpił wzrost poziomu zaspokojenia potrzeb może być wynikiem nie tyle faktycznego wzrostu ich zaspokojenia ile zmniejszenia nierówności w poziomie zaspokojenia tych potrzeb w badanej populacji

SPOSÓB POMIARU UBÓSTWA

- **Ujęcie obiektywne (C. Booth, B. S. Rowntree)**
 - ✓ **Ocena poziomu zaspokojenia potrzeb badanych jednostek (osób, rodzin, gospodarstw domowych) jest dokonywana niezależnie od ich osobistych wartościowań w tym zakresie**
- **Ujęcie subiektywne (B. Abel-Smith, O. Townsend)**
 - ✓ **Ocena poziomu zaspokojenia potrzeb odbywa się przez same badane jednostki (osoby, rodziny, gospodarstwa domowe)**
- **Wady podejścia subiektywnego**
 - ✓ **Różne zestawy towarów i usług są brane pod uwagę przez respondentów gdy odpowiadają na pytania dotyczące pożądaných dochodów**
 - ✓ **Respondenci w różny sposób określają swoje minimalne standardy poziomu życia**

KRYTERIA UBÓSTWA

- **Podejście jednowymiarowe bazujące wyłącznie na wskaźnikach monetarnych (poziom bieżących dochodów/wydatków gospodarstw domowych)**
- **Podejście wielowymiarowe włączające do pomiaru ubóstwa obok wskaźników monetarnych wskaźniki pozamonetarne (poziom bieżących dochodów/wydatków gospodarstw domowych oraz występowanie pozamonetarnych symptomów ubóstwa)**

WYMIAR CZASOWY UBÓSTWA

- Rozstrzygnięcie, czy za ubogie możemy uznać osoby (rodziny, gospodarstwa domowe), które w sferze ubóstwa znalazły się chwilowo (*transitory poverty*), czy też tylko te jednostki, w których ubóstwo ma charakter trwały (*chronic poverty*)

CHARAKTERYSTYKA WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO

- Termin "wykluczenie społeczne" po raz pierwszy wystąpił w oficjalnym dokumencie Komisji Europejskiej dotyczącym programu walki z ubóstwem w 1990 roku
- Kategoria wykluczenia społecznego ma charakter wielowymiarowy i znacząco wychodzi poza brak środków pieniężnych oraz zasobów materialnych, odnosząc się także do innych ograniczeń, które nie pozwalają jednostce (osobie, rodzinie, gospodarstwu domowemu, grupie społecznej) uczestniczyć w istotnych aspektach życia społecznego, gospodarczego, politycznego i kulturalnego danego społeczeństwa

DEFINICJE WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO

- W większości definicji wykluczenie społeczne jest określane w kategoriach niemożności uczestniczenia w istotnych aspektach życia społecznego, gospodarczego, politycznego i kulturalnego danego społeczeństwa. Ponadto nieuczestniczenie to nie jest wynikiem wyboru jednostki lecz przeszkód jakie ona napotyka. Poszczególne wymiary wykluczenia często nakładają się na siebie pogłębiając tym samym marginalizację jednostek.
- **Definicja Komisji Unii Europejskiej:**

Proces w skutek którego pewne jednostki zostaną wypchnięte na margines społeczeństwa i nie dopuszczone do pełnego uczestnictwa w jego życiu ze względu na brak podstawowych kwalifikacji i możliwości kształcenia ustawicznego, czy też dyskryminację. Te czynniki powodują odsunięcie ich od pracy, dochodów, możliwości kształcenia oraz społecznych i lokalnych więzi i aktywności. Mają one ograniczony dostęp do decyzyjnych ośrodków władzy i stąd często odczuwają bezsilność i brak możliwości wpływu na decyzje, które oddziałują na ich codzienne życie.

- **Definicja Zespołu Zadaniowego ds. Reintegracji Społecznej utworzonego przy Ministerstwie Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej:**
sytuacja uniemożliwiająca lub znacznie utrudniająca jednostce lub grupie zgodnie z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z ról publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób

METODY IDENTYFIKACJI UBOGICH

- **Różne sposoby pojmowania ubóstwa (absolutne, relatywne), różne podejścia do samego pomiaru (obiektywne, subiektywne) oraz uwzględnianie różnych kryteriów ubóstwa (jednowymiarowe, wielowymiarowe) prowadzą do różnych metod identyfikacji ubogich**

PODJEŚCIE JEDNOWYMIAROWE

- **Wyznaczenie krytycznego poziomu dochodów lub wydatków, zwanego granicą (linią) ubóstwa, poniżej którego zaspokojenie podstawowych potrzeb jednostek nie jest możliwe**

LINIE (GRANICE) UBÓSTWA

■ Absolutne granice ubóstwa

- ✓ Metoda potrzeb podstawowych (*basic needs approach*)
- ✓ Metoda wskaźnika wydatków żywnościowych (*food expenditure rate method*)
- ✓ Metoda zapotrzebowania na energię dostarczaną w pożywieniu (*food energy intake method*)

■ Relatywne granice ubóstwa

- ✓ Metoda stałej części mediany lub średniej arytmetycznej dochodów
- ✓ Metoda kwantyla rozkładu dochodów

■ Subiektywne granice ubóstwa

- ✓ Metoda lejdejska
- ✓ Metoda subiektywnej linii ubóstwa

■ Oficjalne granice ubóstwa

ABSOLUTNE GRANICE UBÓSTWA

PODEJŚCIE POTRZEB PODSTAWOWYCH (B. S. Rowntree, M. Orshansky)

Etapy szacunku:

- **Kalkulacja koszyka żywnościowego**
 - ✓ **określenie minimalnych, niezbędnych wartości odżywczych i kalorycznych żywności dla gospodarstwa domowego**
 - ✓ **określenie zestawu ilościowego koszyka artykułów żywnościowych zapewniających zdefiniowane minimum wartości odżywczych i kalorycznych**
 - ✓ **wycena, w formie pieniężnej, koszyka artykułów żywnościowych**
 - ✓ **określenie granicy ubóstwa (minimalnego poziomu dochodów zapewniającego zaspokojenie potrzeb podstawowych) poprzez:**
 - **Wycena w formie pieniężnej pozostałych potrzeb podstawowych (mieszkanie i odzież itd.)**
 - **Zsumowanie pieniężnych kosztów wszystkich potrzeb podstawowych**

MINIMUM EGZYSTENCJI

- **Kategoria minimum egzystencji została stworzona w celu określenia jaki poziom dochodów (dla ściśle określonych, wybranych typów gospodarstw domowych) jest niezbędny w celu zapewnienia „przetrwania” w zdrowiu i zdolności do pracy**
- **W ramach minimum egzystencji uwzględniane są jedynie takie grupy wydatków jak: żywność, mieszkanie i jego utrzymanie, ochrona zdrowia i higiena, odzież i obuwie oraz ich naprawy, edukacja dzieci**

WADY I ZALETY PODEJŚCIA POTRZEB PODSTAWOWYCH

- **Podstawową zaletą granicy ubóstwa wyznaczonej za pomocą metody potrzeb podstawowych jest jej przejrzystość, zrozumiała dla ogółu społeczeństwa**
- **Największe kontrowersje w praktyce stosowania metody potrzeb podstawowych wzbudza zakres potrzeb wyróżnionych w koszyku oraz określenie minimalnego poziomu ich zaspokojenia, tym bardziej, że na zawartość koszyka znaczący wpływ ma aktualny poziom zamożności społeczeństwa i jego styl życia**

RELATYWNE GRANICE UBÓSTWA

PROCENT ŚREDNIEJ LUB MEDIANY DOCHODÓW

- **Gospodarstwo domowe traktowane jest jako ubogie, gdy jego dochód jest mniejszy od pewnej stałej części mediany lub średniej arytmetycznej rozkładu dochodów całej populacji gospodarstw domowych**

KWANTYLE ROZKŁADU DOCHODÓW

- **Gospodarstwo domowe traktowane jest jako ubogie, gdy jego dochód jest mniejszy od określonego kwantyla rozkładu dochodów gospodarstw domowych**

WADY I ZALETY ŚREDNIEJ LUB MEDIANY DOCHODÓW

- Łatwość obliczeń
- Uwzględnianie wyłącznie nierówności w rozkładzie dochodów gospodarstw domowych

PODEJŚCIE SUBIEKTYWNE

- Linie ubóstwa wyznaczone są przy wykorzystaniu osobistych wartościowań dochodów przez gospodarstwa domowe oraz informacji o rzeczywistych dochodach gospodarstw domowych i charakterystykach społeczno-demograficznych gospodarstw
- Metoda subiektywnej linii ubóstwa, metoda lejdejska
- ✓ Wady: różny sposób określania przez respondentów standardów poziomu życia, różne zestawy towarów i usług są przez nich brane pod uwagę gdy odpowiadają na pytania dotyczące pożądanego dochodu

OFICJALNE GRANICE UBÓSTWA

- Pochodne granic ubóstwa ustalanych za pomocą omawianych poprzednio metod lecz ich źródłem są decyzje polityczne
- W Polsce rolę oficjalnej linii ubóstwa pełni kategoria ustawowej granicy ubóstwa, która uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA SKAŁ EKWIWALENTNOŚCI

- **Badane populacje gospodarstw domowych składają się z gospodarstw domowych o różnej liczebności i składzie demograficznym, niejednorodnych pod względem potrzeb konsumpcyjnych.**
- ✓ **Aby dochód (wydatki) gospodarstwa domowego prawidłowo spełniał rolę miernika możliwości zaspokojenia potrzeb porównywalnego dla gospodarstw domowych niejednorodnych pod względem potrzeb konsumpcyjnych, powinien on zostać skorygowany ze względu na poziom ich potrzeb**

ROZWIĄZANIA

- **Przyjęcie, że wszystkie osoby w gospodarstwie domowym mają te same potrzeby i korygowanie dochodu gospodarstwa domowego przez jego podzielenie przez liczbę osób w gospodarstwie domowym. Rozwiązanie to posiada jednak dwie zasadnicze wady:**
 - ✓ **Przyjęcie nierealistycznego założenia, że zarówno zakres potrzeb jak i ich poziom, a tym samym wielkość środków pieniężnych potrzebnych na ich zaspokojenie, są dla osób dorosłych oraz dzieci w różnym wieku takie same**
 - ✓ **Pomijanie występowania pewnych oszczędności związanych ze wspólnym zamieszkiwaniem i gospodarowaniem członków gospodarstwa domowego (np. wspólne opłacanie czynszu, użytkowanie telewizora, pralki czy też zmywarki)**

- **Korygowanie dochodów przy wykorzystaniu tzw. skal ekwiwalentności**
 - ✓ **Skale ekwiwalentności są parametrami pozwalającymi na pomiar wpływu wielkości i charakterystyk demograficznych gospodarstw domowych na poziom ich potrzeb, a tym samym na różnice w wielkości dochodów (wydatków) niezbędnych do osiągnięcia tego samego poziomu zaspokojenia potrzeb przez te gospodarstwa domowe**
 - ✓ **Skala ekwiwalentności dla gospodarstwa domowego danego typu mówi, ile razy należałoby zmniejszyć lub zwiększyć jego dochód, aby osiągnęło ono ten sam poziom zaspokojenia potrzeb, co gospodarstwo standardowe stanowiące punkt odniesienia porównań**

TYPY SKAL EKWIWALENTNOŚCI

■ Podejście obiektywne

- ✓ **Normatywne skale ekwiwalentności**
- ✓ **Empiryczne skale ekwiwalentności (metody przybliżone, metody bazujące na całkowitych wydatkach gospodarstw domowych)**

■ Podejście subiektywne

- ✓ **Subiektywne skale ekwiwalentności**

PODEJŚCIE OBIEKTYWNE

- Szacunek skal ekwiwalentności odbywa się bez odnoszenia się do wartościowań swoich dochodów przez gospodarstwa domowe
- ✓ Metody normatywne (OECD, LIS)
 - ✓ Wysokość skal ekwiwalentności ustalają eksperci
- ✓ Metody empiryczne (metoda Engla, metoda Rothbartha, metoda Szulca)
 - ✓ Skale są wyznaczane na podstawie zachowań konsumpcyjnych gospodarstw domowych (ich rzeczywistych dochodów lub wydatków) w oparciu o modele ekonometryczne

PODEJŚCIE SUBIEKTYWNE

- Szacunek subiektywnej linii ubóstwa w oparciu o wartościowania swoich dochodów przez gospodarstwa domowe, ich rzeczywisty dochód rozporządzalny i liczbę osób w gospodarstwie domowym (metoda subiektywnej linii ubóstwa, metoda lejdejska)

POMIAR UBÓSTWA

- **Metody oceny ubóstwa (zasięg, głębokość, intensywność, dotkliwość)**
 - ✓ **Podejście jednowymiarowe (poziom bieżących dochodów/wydatków gospodarstw domowych)**
 - ✓ **Podejście wielowymiarowe (poziom bieżących dochodów/wydatków gospodarstw domowych oraz występowanie pozamonetarnych symptomów ubóstwa – deprivacji materialnej)**

PODEJŚCIE JEDNOWYMIAROWE

MIARY ZASIĘGU UBÓSTWA

- **Dochodowa stopa ubóstwa (*income headcount ratio*), czyli odsetek gospodarstw domowych znajdujących się poniżej granicy ubóstwa (ubogich monetarnie):**

$$H = \frac{n_u}{n}$$

gdzie:

n – liczba badanych gospodarstw domowych,

n_u - liczba ubogich gospodarstw domowych w badanej zbiorowości.

- **Indeks przyjmuje wartość 0 przy braku gospodarstw domowych ubogich i wartość 1, gdy wszystkie gospodarstwa domowe posiadają dochody ekwiwalentne niższe niż granica ubóstwa**

MIARY GŁĘBOKOŚCI UBÓSTWA

- Indeks luki dochodowej ubogich (*poverty gap index*) definiowany jest jako:

$$I^u = \frac{1}{n_u} \sum_{i=1}^{u_n} \left(\frac{y^* - y_i^e}{y^*} \right)$$

- ✓ Indeks luki dochodowej ubogich jest równy nieważonej średniej z indywidualnych (dla każdego ubogiego gospodarstwa) indeksów głębokości ubóstwa
- ✓ Mierzy on przeciętny dystans między dochodami ekwiwalentnymi gospodarstw domowych ubogich oraz granicą ubóstwa. Indeks przyjmuje wartość 0, jeżeli w badanej populacji nie ma ubogich gospodarstw domowych oraz wartość 1, gdy dochody wszystkich gospodarstw domowych ubogich wynoszą zero
- ✓ Przykładowo, indeks luki dochodowej ubogich osiągnął wartość 27 proc. Oznacza to, że przeciętna zamożność (dochód ekwiwalentny) grupy gospodarstw ubogich była 27 proc. niższa od granicy ubóstwa

PODEJŚCIE WIELOWYMIAROWE

MIARY DEPRYWACJI MATERIALNEJ

MIARY ZASIĘGU DEPRYWACJI MATERIALNEJ

- Stopa deprivacji materialnej (*material deprivation headcount ratio*), czyli odsetek gospodarstw domowych podlegających deprivacji (ubogich niemonetarnie)

$$H_{hj}^{dm} = \frac{n_{hj}^{dm}}{n}$$

gdzie:

n_{hj}^{dm} - liczba jednostek podlegających deprivacji materialnej, czyli liczba jednostek charakteryzujących się przynajmniej taką liczbą symptomów deprivacji, przy której uważamy, że podlega ona deprivacji

MIARY GŁĘBOKOŚCI DEPRYWACJI MATERIALNEJ

- Indeks luki deprivacji materialnej jednostek podlegających deprivacji (*material deprivation gap index of deprivation individuals*)

$$I_h^{dm} = \frac{1}{n_h^{dm}} \sum_{i=1}^{n_h^{dm}} \left(\frac{z^* - z_i}{z^*} \right)$$

gdzie:

z_i - liczba symptomów deprivacji materialnej,

z^* - granica deprivacji materialnej, czyli dolna granica liczby symptomów deprivacji, przy której jednostka już podlega deprivacji

MIARY UBÓSTWA OCZYWISTEGO (UBÓSTWA MONETARNEGO I UBÓSTWA NIEMONETARNEGO ŁĄCZNIE)

- Miara zasięgu ubóstwa oczywistego (*manifest poverty incidence*): stopa ubóstwa oczywistego (*manifest poverty headcount ratio*), czyli odsetek gospodarstw domowych ubogich

$$H^{uo} = \frac{\sum_{i=1}^{n_u} n_i | x_i \in X^{dm}}{n}$$

gdzie:

X^{dm} - zbiór jednostek podlegających deprivacji materialnej,

$x_i \in X^{dm}$ - i -ta jednostka należąca do zbioru jednostek podlegających deprivacji materialnej

- Miara głębokości ubóstwa oczywistego: indeks luki ubóstwa oczywistego jednostek podlegających ubóstwu oczywistemu (*manifestly poor individuals manifest poverty gap index*)

$$I^{uo} = \frac{1}{2n^{um}} \sum_{i=1}^{n^{um}} \left(\frac{y^* - y_i^e}{y^*} \right) | x_i \in X^{dm} + \frac{1}{2n^{dm}} \sum_{i=1}^{n^{dm}} \left(\frac{z^* - z_i}{z^*} \right) | x_i \in X^{um}$$

gdzie:

X^{um} - zbiór jednostek ubogich monetarnie,

$x_i \in X^{dm}$ - i -ta jednostka należąca do zbioru ubogich monetarnie

OCENA REALIZACJI STRATEGII EUROPA 2020 W ZAKRESIE REDUKCJI UBÓSTWA – PROPOZYCJA UE

KOMBINACJA DWÓCH NASTĘPUJĄCYCH WSKAŹNIKÓW:

- **Stopa ubóstwa monetarnego: odsetek osób żyjących w gospodarstwach domowych, których dochody ekwiwalentne do dyspozycji są niższe niż 60% mediany rozkładu dochodów w kraju zamieszkania**
- **Deprywacja materialna (występowanie przynajmniej 4 symptomów deprywacji spośród dziewięciu wyróżnionych symptomów),**
 - ✓ **brak możliwości pokrycia z własnych środków nieoczekiwanych wydatków,**
 - ✓ **brak możliwości opłacenia wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego na wypoczynek raz w roku,**
 - ✓ **nieuiszczanie w terminie w ciągu ostatnich 12 miesięcy opłat za mieszkanie i spłat kredytów,**
 - ✓ **brak możliwości jedzenia mięsa, drobiu, ryb (lub wegetariańskich odpowiedników) co drugi dzień,**
 - ✓ **brak możliwości ogrzewania mieszkania odpowiednio do potrzeb,**
 - ✓ **brak pralki,**
 - ✓ **brak odbiornika telewizyjnego do odbioru w kolorze,**
 - ✓ **brak telefonu,**
 - ✓ **brak samochodu**

*Osoba uboga to osoba należąca do gospodarstwa domowego, które spełnia jeden z 2 warunków:
jest uboga monetarnie, podlega deprywacji materialnej*

POMIAR WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO

- **Zdefiniowanie wymiarów wykluczenia społecznego**
- **Wybór symptomów wykluczenia w poszczególnych wymiarach**

ZASIĘG WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO

- Stopa wykluczenia społecznego w h -tym wymiarze

$$H_h^w = \frac{n_h^w}{n}, \quad h=1, 2, \dots, k$$

gdzie: n_h^w – liczba gospodarstw domowych, które charakteryzują się przynajmniej jednym z wyróżnionych symptomów wykluczenia

- Stopa wykluczenia społecznego we wszystkich wymiarach wykluczenia łącznie:

$$H^w = \frac{n^w}{n},$$

gdzie: n^w – liczba gospodarstw domowych, które podlegają wykluczeniu społecznemu przynajmniej w jednym z wyróżnionych wymiarów

OCENA REALIZACJI STRATEGII Europa 2000 W ZAKRESIE REDUKCJI WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO – PROPOZYCJA UE

KOMBINACJA TRZECH NASTĘPUJĄCYCH KRYTERIÓW

- **Uzyskiwanie dochodów niższych od granicy ubóstwa (ubóstwo monetarne)**
- **Podleganie deprivacji materialnej, tzn. charakteryzowanie się przynajmniej 4 symptomami ubóstwa materialnego (ubóstwo niemonetarne)**
- **Życie w gospodarstwach domowych bez osób pracujących**

Osoba wykluczona społecznie to osoba należąca do gospodarstwa domowego spełniająca przynajmniej 1 z kryteriów

Dziękuję